



כל השבילים בשבילך באתר הכשר [shvilim.co](http://shvilim.co)  
איריס כהן [0548424783v@gmail.com](mailto:0548424783v@gmail.com)

ניתן לקבל דוגמית של מקבצי ה"טיפות" הקודמות ולרכוש גישה לאוצר בלום של תכנים וכלים לקידום תלמידים מתקשים.

הדוגמית - חינם  
הגישה - בתשלום  
רושמים במייל:  
רוצה דוגמית מקבצי "כלים שלובים" ומתרחמים.

**טיפה מס' 182 - התעמלות מורפולוגית**

אחרי שערכנו לתלמידים היכרות עם התבניות, הגיע הזמן לחשוף אותם גם להטיות. יחיד, רבים, זכר ונקבה, זמן, גוף ובניין שורש ומוספיות - הם רק 'אבני היסוד' של העניין. חשוב לבנות את המערכת בצורה יציבה. איך עושים את זה? על כך בטיפה.

**מערכות ההטיה**

לפני שנדון כיצד מעבירים את הידע והמודעות אל הילדים, ונציע רעיונות כיצד להתאים את תרגילי ההתעמלות המורפולוגית לכל גיל - חשוב שנכיר היטב את ה'פדיולוגיה' של המורפולוגיה... מה היא כוללת, וכיצד היא בנויה.

בשפה העברית 4 סוגי מילים: שמות עצם, תארים, מילות יחס ופעלים. לכל סוג, מערכת הטיה משלו. התארים הכי בהירים, יש בהם 4 הטיות - יחיד, רבים ורבות. לדוגמה: טוב, טובה, טובים, טובות. במערכת שמות עצם, יש לעתים מילה בסיסית של זכר ונקבה, כמו: תלמיד, תלמידה. אך פעמים רבות המופע הוא יחיד, או בזכר או בנקבה, לדוגמה: ספר (זכר), מחברת (נקבה). במערכת זו, הטיה בסיסית גם של יחיד ורבים: תלמידים, מחברות.

אבל ישנה מערכת הטיות מורכבת יותר בשם העצם כאשר נוסף לו כינוי שייכות. כאשר רוצים לומר במילה אחת שם עצם+מידע על למי הוא שייך, מטים את שם העצם בעזרת תוספת לשם המקורי, וכך נוצרת מערכת ההטיה של שם העצם. מחברתי, מחברתך, מחברתו וכו'. במערכת זו 10 הטיות, בהתאם ל-10 הגופים. ישנה צורת הטיה שונה למילה ביחיד מאשר למילה ברבים: יְדַרְכֶּיךָ / יְדַרְכֵּיךָ. מילות יחס, כמו: את, בשביל, מעל, לפני וכד' - נקראות 'מילות יחס', משום שכאשר משתמשים בהם, מוסיפים להן תוספת שנותנת מידע בהקשר למי הם מתייחסים. את אני = אותי, את הם = אותם. הבעת היחס הזו יוצרת את מערכת ההטיה במילות יחס.

המשך >

קיבלת את הקובץ מחברה? תוכלי להצטרף בעצמך לקבוצה:  
רשמי: "רוצה כלים שלובים" למייל: [0548424783v@gmail.com](mailto:0548424783v@gmail.com)

גם תוכן זה קיים ב'אחיה אדע' - לקבצים נוספים במאגר שלנו: [yeda@achiya.org.il](mailto:yeda@achiya.org.il)

אם תשימו לב, התוספת שמוסיפים למילות היחס בהטיה, דומות לתוספת שמוסיפים לשמות העצם בהטיית השייכות. אלא, שבמקרה הזה אין לנו מילת יחס ביחיד ומילת יחס ברבים, ובכל זאת - חלק ממילות היחס ניטות על דרך היחיד, כמו: את-אותי, כמו: מחברת-מחברתי. ויש מילות יחס שניטות על דרך הרבים, כמו: מעל-מעלי, כמו: מחברות-מחברותי.

בכל נטיית השייכות של שם העצם ברבים, או של מילת יחס הניטת על דרך הרבים נמצא את האות י', גם כאשר לא שומעים. למשל: דרכינו (הטיה של דרכים שלנו) לעומת דרכנו (דרך שלנו). וכך - אצלנו (על דרך היחיד) לעמות לפנינו (על דרך הרבים). איך יודעים להבדיל? אפשר להיעזר בהטיה של היחיד, ששם ההבדל בולט - אצל-אצלי, ולא אצלי, זה אומר שהמילה הזו היא על דרך היחיד. לעומת זאת, לפני, ולא לפני, זה אומר שהמילה לפני היא על דרך הרבים.

## איך כל זה קשור לקריאה?

ניקח לדוגמה את הנקודה האחרונה שהוזכרה כאן, ונבין - שככל שהילד ייחשף לצורות ההטיה, כך הוא ידע להתייחס לאות י' בצורה הנכונה. אם הוא רגיל לפענח פונולוגית את האות י' כמסמנת ניקוד חיריק באות שלפניה, ולא מכיר את התופעה של הטיית הרבים, הוא עלול להסתבך במילים אלה.

אבל גם באופן פשוט - כאשר הילד מודע לצורה המקובלת של ההטיה, הוא רוכש קטגוריזציה מורפולוגית שהמוח יכול להתכוון אליה בעת הקריאה. אם הוא מכיר את הסימנת - יו כסימנת שייכות שלו ברבים, הוא יקרא הרבה יותר מהר ומדויקת מילים רבות, כמו: מחשבותי, דרכי, בקשותיו וכד'. ועל הדרך ירוויח גם אימון באיות נכון.

## תרגילי התעמלות מורפולוגיים לגיל הצעיר

בגיל הצעיר, אפילו תוך כדי תהליך רכישת הקריאה, מומלץ לחשוף את הילדים לתבניות מורפולוגיות שכיחות. כל תנועה מזמנת לנו עבודה על סיומת שונה. לדוגמה: קמץ מזמן התייחסות לסימנת של נקבה: פר-פרה, דג-דגה, שר-שרה, קם-קמה וכד'. חיריק מזמן סיומת של רבים; דג-דגים, סיר-סירים. חולם מזמן סיומת של רבות; סירה-סירות, כיפה-כיפות, וגם שייכות שלו - תור-תורו, כיתה-כיתתו. ציירה סגול מזמנים יחיד/יחידה בפעלים בהווה: אוכל-אוכלת. שורוק מזמן פעלים בעבר בסימנת ה, כמו: הלכו.

בגיל הצעיר, אין חובה להביא את הילדים למודעות, אלא לתרגל איתם בחשיפה, ברשימות מילים בסימנת דומה וכד'. בגיל בוגר יותר כן נראה את הקשר בין המילים ואת המשמעות של ה'תוספות'. מומלץ לתרגל באמצעות משחקים, כמו: דוור השולח מכתבים של פעלים שצריך להתאים לפי הנמען - ילד, ילדה, ילדים, ילדות [קבלו את 'דוור צעיר']. ובהמשך - רביעיות של תארים ב-4 צורות ההטיה וכד'.

ישנה תופעה נוספת שצריך להמחיש בגיל הצעיר - תופעת ההסתרנות. כאשר מתבצעת ההטיה, זה לא בדיוק מילה+תוספת. לפעמים המילה הבסיסית משתנה, והתוספת מסתרגת לתוכה. לדוגמה: קומה + ות, לא נוצרת המילה: קומהות. האות ה"א נופלת, הניקוד באות מ' מתחלף לחולם. כדי להמחיש זאת יצרתי את פעילות 'מילים מתחברות' בערכת "אורתוגרפיה זורמת".

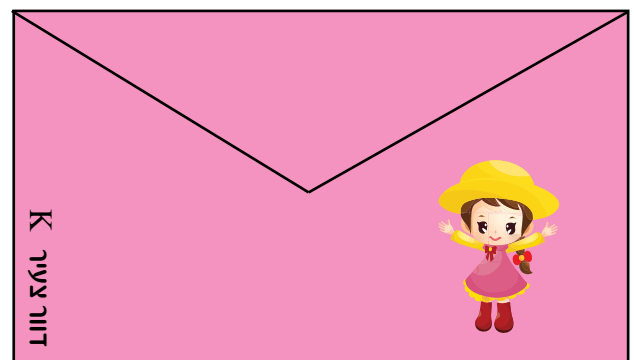
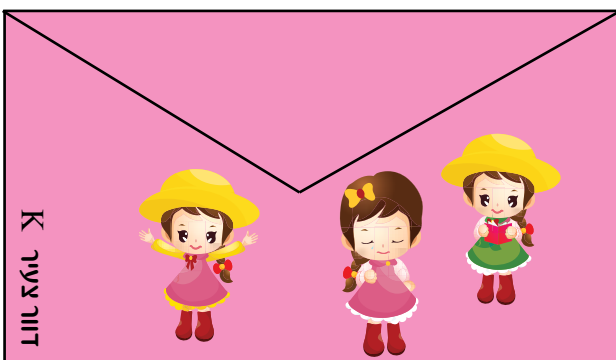
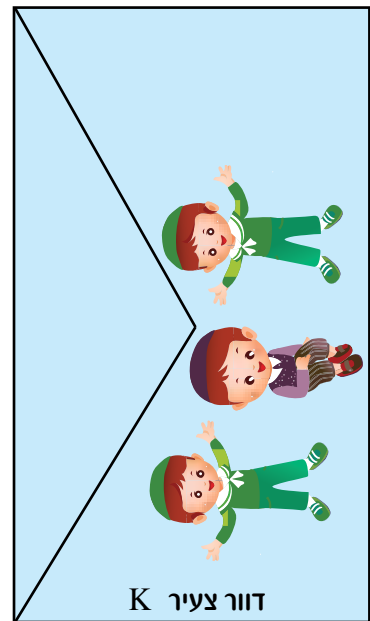
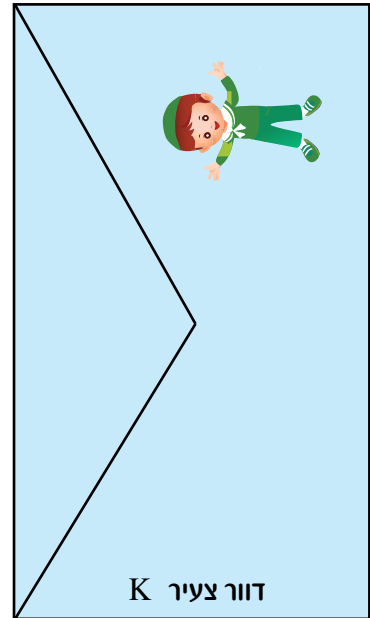
אילו תרגילי התעמלות מורפולוגיים מתאימים לגיל בוגר?  
וגם על עולם הפועל צריך להרחיב יותר... בטיפות הבאות בעז"ה.

איריס כהן



קיבלת את הקובץ מחברה? תוכלי להצטרף בעצמך לקבוצה:  
רשמי: "רוצה כלים שלובים" למייל: 0548424783v@gmail.com

דוור צעיר K	בָּאָה	דוור צעיר K	בָּא
דוור צעיר K	בָּאוֹת	דוור צעיר K	בָּאִים
דוור צעיר K	רָצָה	דוור צעיר K	רָץ
דוור צעיר K	רָצוֹת	דוור צעיר K	רָצִים
דוור צעיר K	קָמָה	דוור צעיר K	קָם
דוור צעיר K	קָמוֹת	דוור צעיר K	קָמִים
דוור צעיר K	שָׂרָה	דוור צעיר K	שָׂר
דוור צעיר K	שָׂרוֹת	דוור צעיר K	שָׂרִים



גוזרים לכרטיסים, ומחברים את המילים. לדוגמה: מניחים מ' של מות על מ' של קומה, וקוראים את המילה שהתחברה - קומות.

L3 מ. מתחברות

קוֹמָה מוֹת

L3 מ. מתחברות

יוֹנָה נִים

L4 מ. מתחברות

L3 מ. מתחברות

נוֹצָה צוֹת

L3 מ. מתחברות

טוֹעָה עִים

L4 מ. מתחברות

L3 מ. מתחברות

שוֹנָה נוֹת

L3 מ. מתחברות

עוֹשָׂה שִׁים

L4 מ. מתחברות

L3 מ. מתחברות

מוֹרָה רוֹת

L3 מ. מתחברות

קוֹנָה נִים

L4 מ. מתחברות

L3 מ. מתחברות

רוֹאָה אוֹת

L3 מ. מתחברות

חוֹלָה לִים

L4 מ. מתחברות

L3 מ. מתחברות

תוֹרָה רוֹת

L3 מ. מתחברות

יוֹרָה רִים

L4 מ. מתחברות

L3 מ. מתחברות

חוֹמָה מוֹת

L3 מ. מתחברות

תוֹלָה לִים

L4 מ. מתחברות